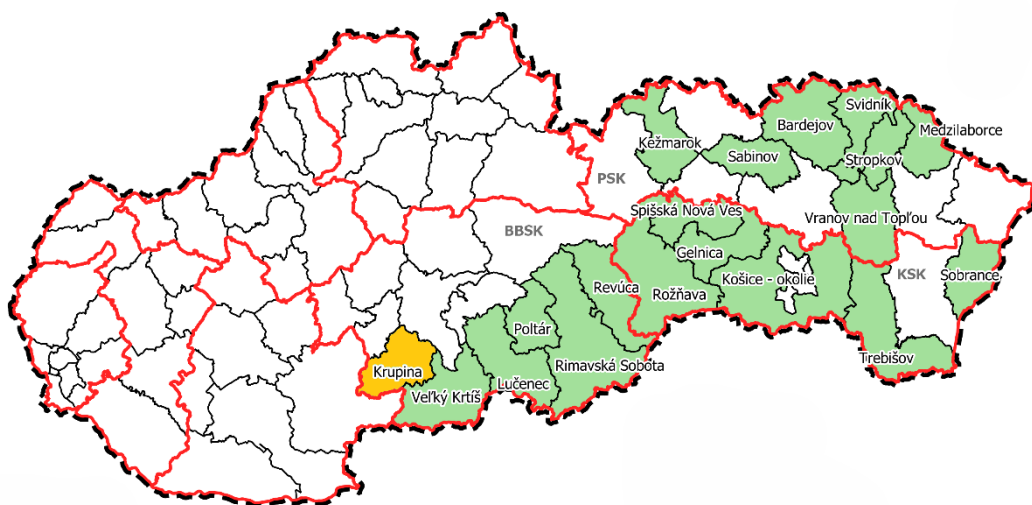

Plán rozvoja prioritného okresu

Krupina

platný a účinný na obdobie

od roku 2026 do roku 2028

Prerokovaný riadiacim výborom prioritného okresu dňa: 26. 08. 2026

Schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky dňa: 08. 09. 2026

Obsah

Úvod	3
1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	4
1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti	5
1.2. Analýza demografického stavu	8
1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám	12
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb	16
2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja	18
3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja	19
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi	19
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	19
3.3. Aktivity plánu rozvoja	20
4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja	24
5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku	25
5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja	25
5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja	25
5.3. Gestori a spôsob monitorovania	25
5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	25
6. Prílohy	25

Úvod

Plán rozvoja prioritného okresu Krupina (ďalej len „*plán rozvoja*“) je strednodobý strategický dokument vypracovaný v súlade s ustanovením § 2 písm. d) v spojení s § 4 a nasl. zákona č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (ďalej len „*zákon o prioritných okresoch*“) a na základe metodického usmernenia vydaného Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „*MIRRI SR*“).

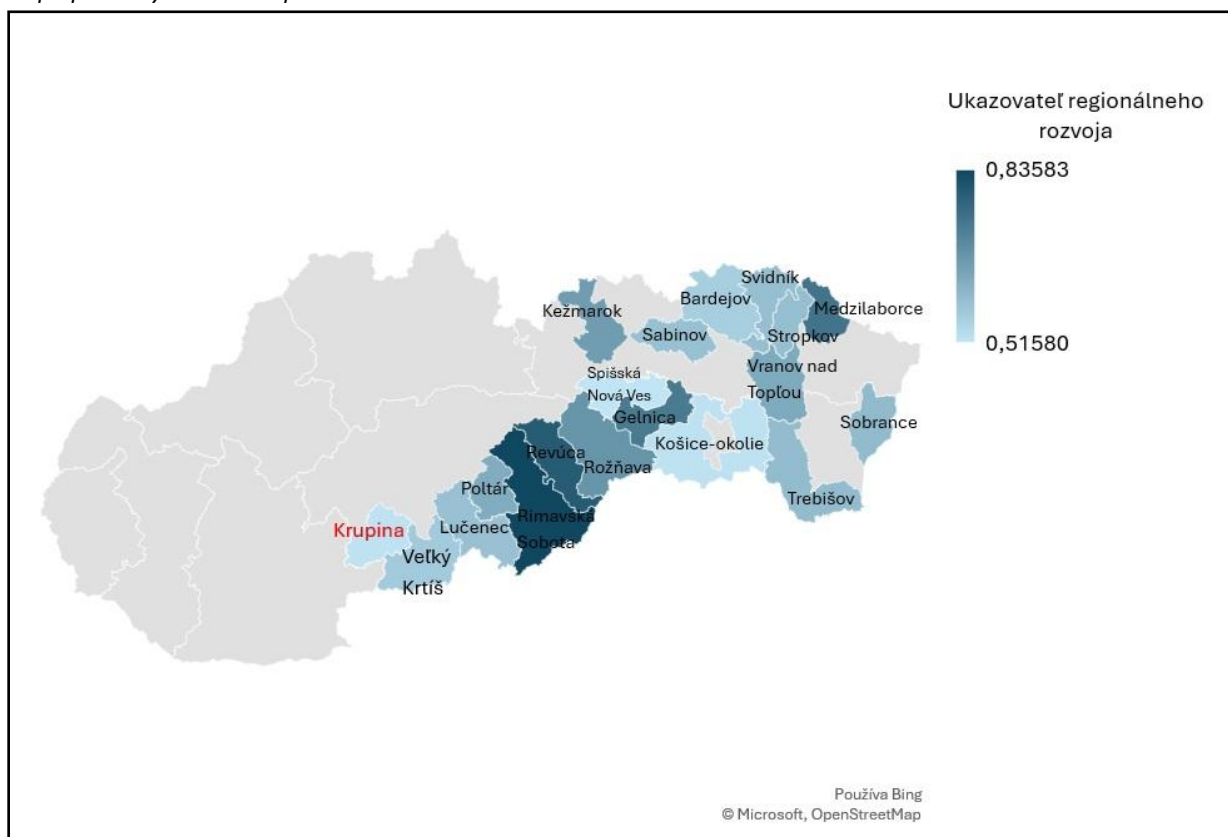
Hlavným cieľom plánu rozvoja je prostredníctvom komplexných štrukturálnych opatrení a aktivít zameraných na hospodársky, sociálny, environmentálny rozvoj prioritného okresu, systémovú tvorbu rozvoja regiónu, rozvoj konkurencieschopnej hospodárskej činnosti a súvisiacej zamestnanosti, na zlepšovanie sociálno-ekonomického, environmentálneho a demografického vývoja, motivujúceho prostredia pre zotrvanie v okrese alebo návrat do neho, prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu, zlepšovať hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja¹ (ďalej len „*URR*“), zvyšovať kvalitu života obyvateľov a znižovať regionálne disparity v rámci prioritného okresu ako aj medzi okresmi navzájom.

Plán rozvoja vychádza z analýzy potrieb a potenciálu prioritného okresu a je výsledkom participatívneho procesu zástupcov prioritného okresu a MIRRI SR, založenom na objektívnych analytických ukazovateľoch, potrebách regionálnych subjektov a dopyte obyvateľov či návštevníkov prioritného okresu.

¹ Podľa § 2 písm. c) zákona o prioritných okresoch sa ukazovateľom regionálneho rozvoja rozumie kompozitný ukazovateľ, ktorým sa hodnotí miera regionálneho rozvoja okresu na základe čiastkových ukazovateľov a špecifických ukazovateľov okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom stave a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.

1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Mapa prioritných okresov podľa URR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Mapa znázorňuje všetkých 19 okresov, ktoré sú podľa zákona o prioritných okresoch a vyhlášky MIRRI SR č. 274/2025 Z. z. o počte prioritných okresov, o výpočte ukazovateľa regionálneho rozvoja a zverejňovaných údajoch v oblasti prioritných okresov (ďalej len „vyhláška“) od 1. januára 2026 zaradené medzi prioritné okresy.

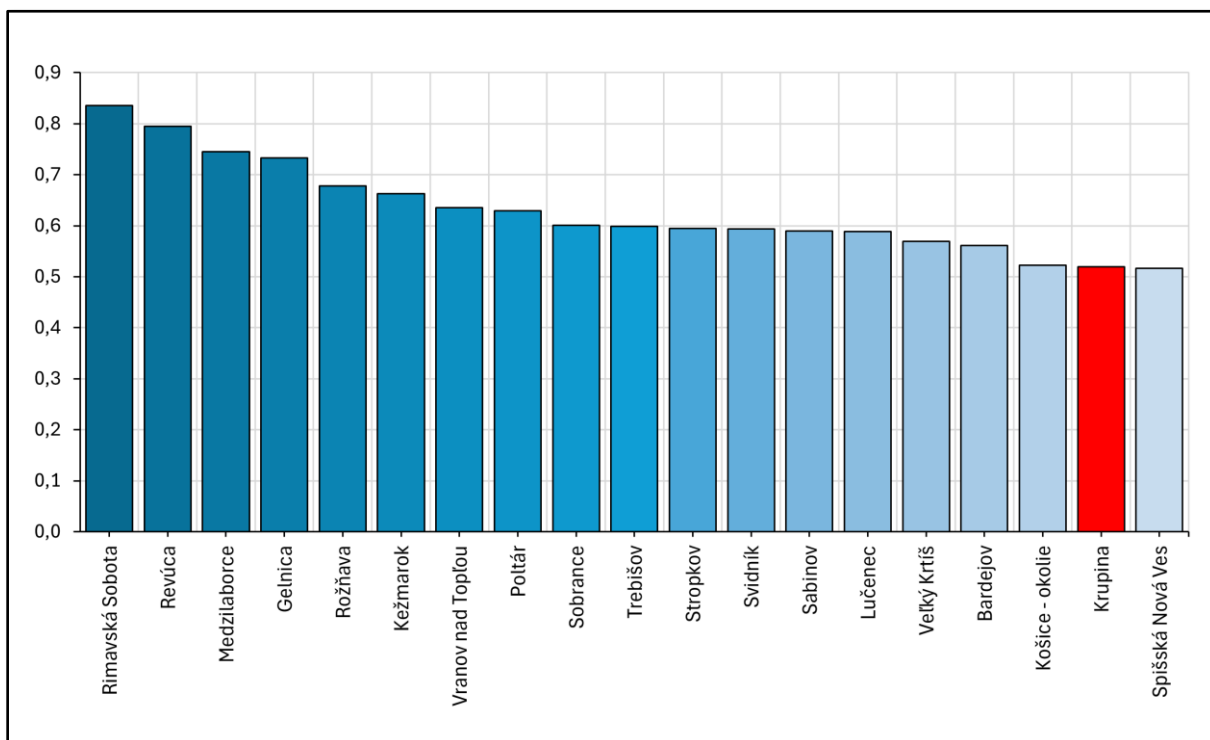
Prioritné okresy sú na mape vyznačené farebne na základe hodnoty URR, pričom okres s najvyššou (najhoršou) hodnotou URR je označený najtmavšou farbou.

Hodnota URR prioritného okresu Krupina v čase zaradenia medzi prioritné okresy je **0,51979**, čo ho zaraďuje medzi okresy s najlepšou hodnotou URR spomedzi ostatných prioritných okresov.

V zozname vybraných okresov² platnom na obdobie od 1. januára 2026 do 31. decembra 2028 **sa okres Krupina nachádza na 18. mieste.**

² Podľa § 2 písm. b) zákona o prioritných okresoch sa zoznamom vybraných okresov rozumie zoznam okresov okrem okresov krajských miest, zoradených zostupne na základe hodnoty URR.

Poradie prioritných okresov podľa URR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

URR tvoria čiastkové a špecifické ukazovatele v troch oblastiach:

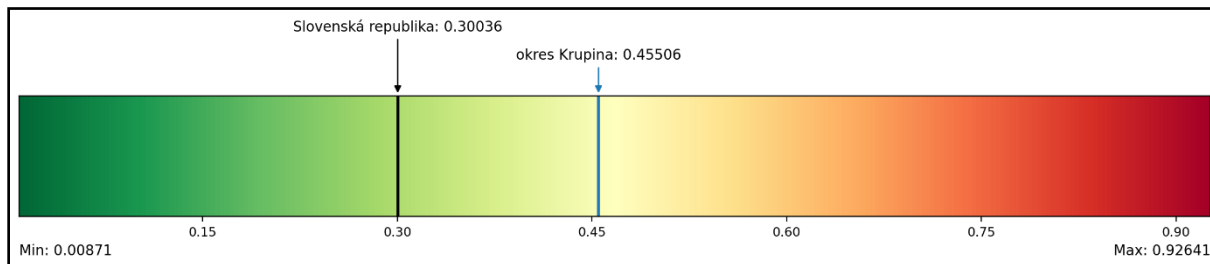
- sociálno-ekonomická
- demografia
- prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám

1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Krupina sa v rámci čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť v zozname všetkých okresov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) nachádza na **26. mieste**, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,45506**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť prioritného okresu Krupina - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za sociálno-ekonomickú oblasť sa vypočíta na základe troch špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

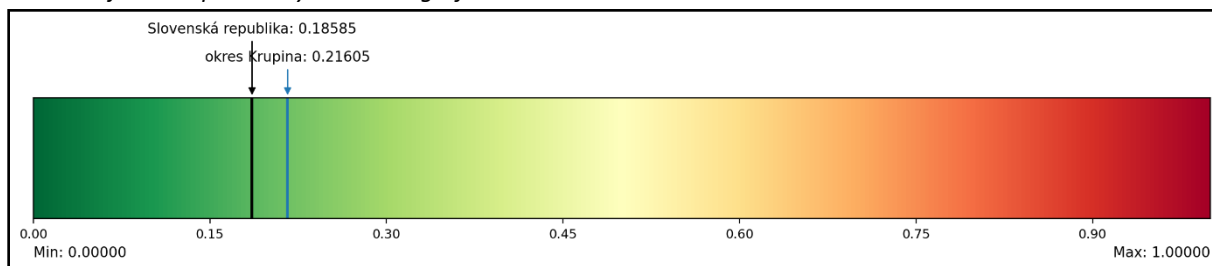
- (i) podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi³ z počtu obyvateľov;
- (ii) podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a
- (iii) priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. *Hmotná núdza* (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ sa prioritný okres nachádza na **26. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota ukazovateľa je **0,21605**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ - grafické zobrazenie

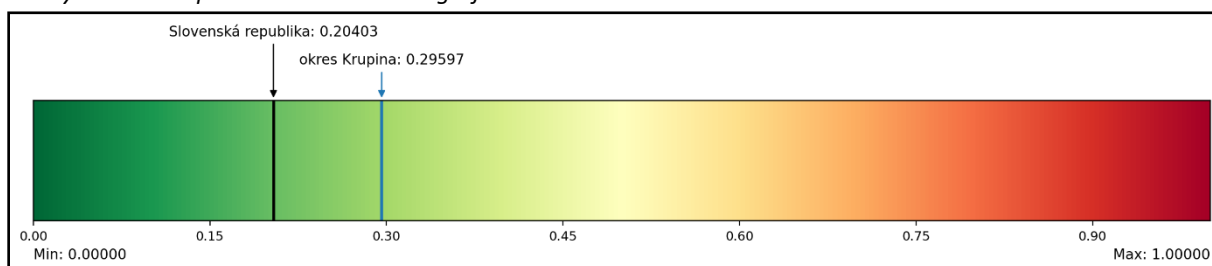
Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. *Miera nezamestnanosti* (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ sa prioritný okres nachádza na **24. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,29597**.

³ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ - grafické zobrazenie

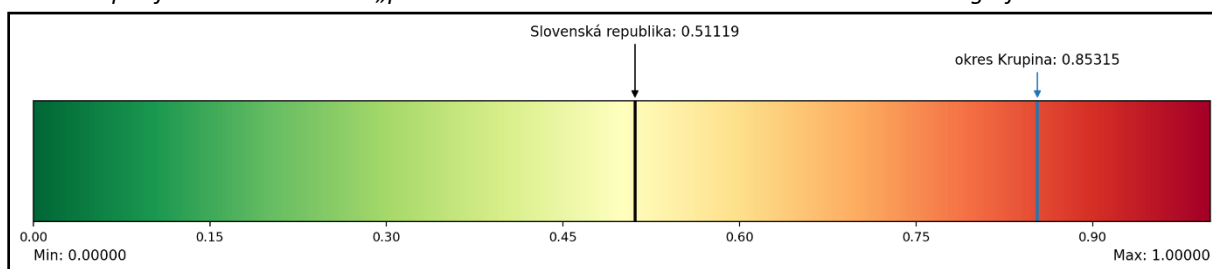

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Príjmová situácia a životná úroveň (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)

V rámci špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ sa prioritný okres nachádza na **16. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,85315**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov sociálno-ekonomickej oblasti

Sociálno-ekonomická oblasť predstavuje kľúčový pilier hodnotenia regionálneho rozvoja, keďže priamo odráža ekonomickú aktivitu obyvateľstva, jeho príjmovú situáciu a mieru sociálnej zraniteľnosti.

Špecifickým znakom okresu je jeho vidiecky charakter a rozdrobená sídelná štruktúra, ktorá má priamy dopad na ekonomiku. Väčšina obcí má menej ako 500 obyvateľov, čo obmedzuje lokálny trh práce, podnikateľské aktivity a dostupnosť služieb. Tento faktor zároveň zvyšuje náklady na podnikanie a znižuje efektívnosť investícií.

Na druhej strane okres disponuje významným potenciálom v oblasti poľnohospodárstva, vinohradníctva, vidiekeho turizmu a kúpeľníctva, ktorý však zatiaľ nie je plne využitý. Rozvoj týchto sektorov môže predstavovať kľúčovú príležitosť na diverzifikáciu ekonomiky a tvorbu pracovných miest.

Najvýraznejšie negatívne sa na výsledku prejavuje **podiel osôb v domácnostiach poberaajúcich pomoc v hmotnej núdzi (DvHN)**. Hoci absolútna hodnota ukazovateľa v okrese Krupina patrí medzi nižšie v rámci prioritných okresov, jeho relatívna pozícia v celoslovenskom porovnaní naznačuje existenciu oblastí so sústredenou sociálnou zraniteľnosťou. Tento stav úzko súvisí s obmedzenými pracovnými príležitosťami pre nízkokvalifikované skupiny a s vyšším

zastúpením sezónnej alebo nízkopríjmovej práce. Z pohľadu sociálnej situácie je dôležité vnímať, že hoci miera hmotnej núdze nie je extrémne vysoká, jej kombinácia s nižšími príjmami a obmedzenými pracovnými príležitosťami vytvára riziko sociálneho vylúčenia v niektorých skupinách obyvateľstva.

Miera evidovanej nezamestnanosti (PU) poukazuje na stále obmedzenú absorpčnú schopnosť miestneho trhu práce. Nezamestnanosť má prevažne štrukturálny charakter a súvisí s nesúlalom medzi ponukou pracovnej sily a dopytom zamestnávateľov, ako aj s nižšou diverzifikáciou hospodárskej základne okresu. Tento faktor nepriamo vplýva aj na ostatné sociálno-ekonomické ukazovatele, najmä na riziko chudoby a odliv ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Ekonomika okresu je založená na obmedzenom počte väčších zamestnávateľov, medzi ktorých patria najmä COOP Jednota Krupina, LIND MOBLER SLOVAKIA, Wittur s.r.o. a Kúpele Dudince. Táto koncentrácia zamestnanosti vytvára závislosť trhu práce od niekoľkých subjektov, čo zvyšuje zraniteľnosť územia voči ekonomickým výkyvom. Zároveň v menších obciach okresu je podnikateľská aktivita slabšia, čo obmedzuje lokálne pracovné príležitosti a vedie k dochádzke za prácou alebo odchodu obyvateľov.

Významným problémom je aj **nižšia mzdová úroveň** v porovnaní s ekonomicky silnejšími regiónmi. Hoci okres nepatrí medzi najhoršie v rámci prioritných okresov, nižšie príjmy obyvateľov majú priamy dopad na kvalitu života, spotrebu a celkovú ekonomickú aktivitu. Nižšia kúpna sila zároveň znižuje atraktivitu územia pre podnikanie a investície.

Sociálno-ekonomické pomery okresu Krupina možno opísať ako výsledok viacerých navzájom prepojených faktorov, ktoré síce samostatne nepôsobia mimoriadne negatívne, no v kombinácii citelne znižujú jeho rozvojový potenciál. Okres sa v celoslovenskom porovnaní nachádza približne v strednej časti rebríčka, čo znamená, že nejde o územie s extrémnymi problémami, ale skôr o región, kde sa dlhodobo kumulujú štrukturálne slabiny. Celkovo možno konštatovať, že sociálno-ekonomická situácia okresu Krupina nie je kritická, ale je **dlhodobo stagnujúca**.

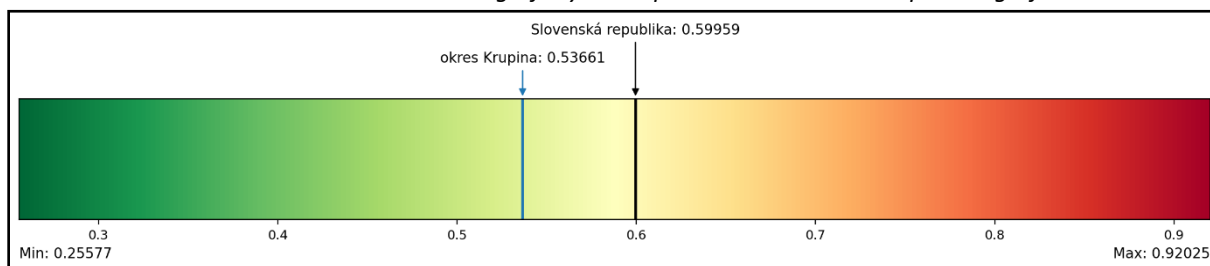
Najvýraznejším limitom je pomalé tempo hospodárskeho rozvoja, nízka diverzifikácia ekonomiky a obmedzená schopnosť generovať nové pracovné miesta. Tieto faktory priamo vplývajú na stabilitu obyvateľstva aj na celkový rozvoj územia, keďže okres nedokáže dostatočne prilákať nové impulzy ani udržať mladšiu populáciu.

1.2. Analýza demografického stavu

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Krupina sa v rámci čiastkového ukazovateľa za demografický stav nachádza na **54. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,53661**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za demografický stav prioritného okresu Krupina - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za demografický stav sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

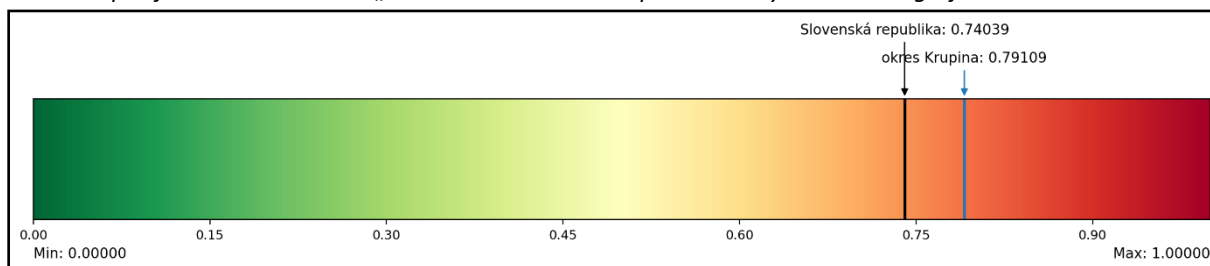
- (i) hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;
- (ii) index ekonomického zaťaženia osôb a
- (iii) index starnutia.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

V rámci špecifického ukazovateľa „*hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva*“ sa prioritný okres nachádza na **40. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,79109**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“ - grafické zobrazenie

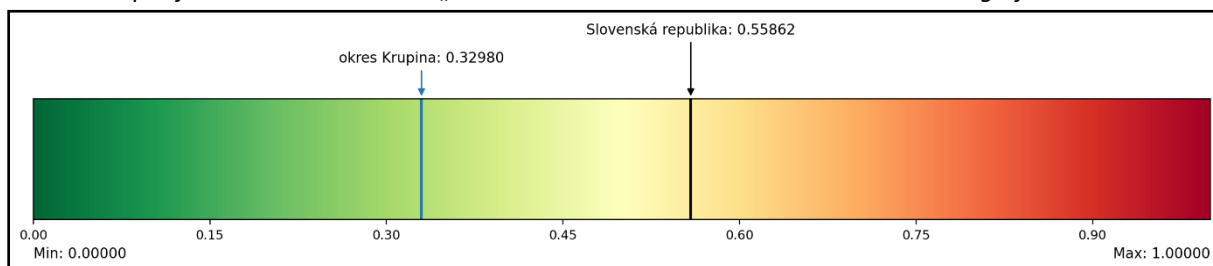

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Index ekonomického zaťaženia

V rámci špecifického ukazovateľa „*index ekonomického zaťaženia osôb*“ sa prioritný okres nachádza na **64. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,32980**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ - grafické zobrazenie

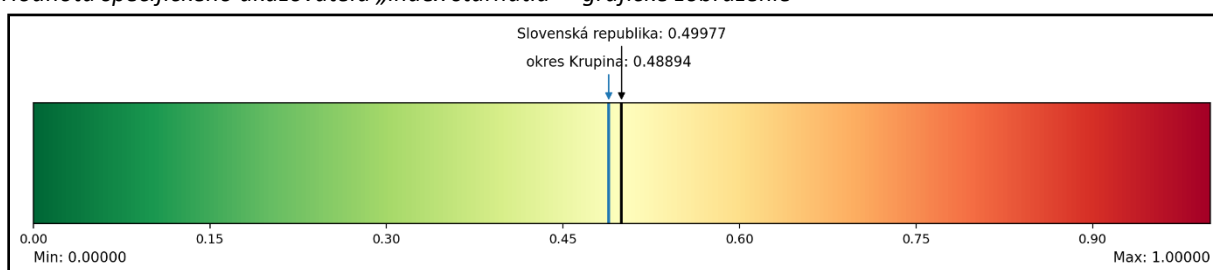

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Index starnutia

V rámci špecifického ukazovateľa „index starnutia“ sa prioritný okres nachádza na **45. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,48894**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index starnutia“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu

Demografická situácia okresu Krupina významne ovplyvňuje jeho dlhodobý rozvojový potenciál, ekonomickú udržateľnosť a schopnosť reagovať na sociálne a hospodárske výzvy. Demografické ukazovatele nepredstavujú izolované javy, ale sú úzko prepojené so stavom trhu práce, kvalitou života, dostupnosťou verejných služieb a celkovou atraktivitou územia pre obyvateľstvo. Detailnejšia analýza jednotlivých špecifických ukazovateľov však odhaľuje viaceré štrukturálne demografické riziká s kumulatívnym charakterom. Hoci sa okres v rámci prioritných okresov nevyznačuje najhoršími hodnotami, vývojové trendy poukazujú na dlhodobé riziká pre jeho ďalší rozvoj.

Sídlna štruktúra okresu predstavuje ďalší významný faktor ovplyvňujúci demografický vývoj. Okres je charakteristický veľkým počtom malých obcí, pričom až 13 obcí má menej ako 200 obyvateľov a ďalších 9 obcí menej ako 500 obyvateľov. Táto fragmentácia osídlenia vedie k postupnému vyľudňovaniu menších obcí a zhoršovaniu dostupnosti služieb (Zdroj: DATAcube).

Dôsledkom demografického vývoja je aj znižovanie počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva, čo má priamy dopad na trh práce, miestnu ekonomiku a financovanie verejných služieb. Pokles pracovnej sily obmedzuje možnosti hospodárskeho rozvoja a znižuje atraktivitu územia pre investorov. Nepriaznivý populačný vývoj sa priamo premieta do hodnoty **indexu ekonomického zaťaženia osôb**, čo signalizuje zvýšený počet osôb v neproduktívnom veku

pripadajúcich na ekonomicky aktívnu populáciu. Rastúce ekonomické zaťaženie predstavuje významnú výzvu pre udržateľnosť verejných financií, keďže obmedzuje disponibilné zdroje na rozvojové investície a zároveň zvyšuje nároky na zabezpečenie sociálnych, zdravotných a opatrovateľských služieb. V dlhodobom horizonte tento stav oslabuje finančnú stabilitu samospráv a znižuje ich schopnosť aktívne podporovať miestny rozvoj.

Podľa údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky je v okrese podiel obyvateľov vo veku 65 a viac rokov 18,5 %, zatiaľ čo deti vo veku 0 – 14 rokov tvoria 15,2 % populácie. **Index starnutia** dosahuje hodnotu približne 122, čo znamená, že počet seniorov prevyšuje počet detí. Tento stav je typický pre starnúce regióny a signalizuje postupné zvyšovanie záťaže na sociálny systém a zdravotnú starostlivosť.

Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva v okrese Krupina je dlhodobo záporná, čo potvrdzuje, že okres stráca obyvateľstvo kombináciou prirodzeného úbytku aj **migračnej straty**, pričom rozhodujúcim faktorom je najmä odchod obyvateľov v produktívnom veku. Tento jav má priamu kauzálnu súvislosť so sociálno-ekonomickou situáciou okresu, predovšetkým s obmedzenou ponukou pracovných miest, nižšou diverzifikáciou ekonomických aktivít a limitovanou možnosťou kariérneho rastu. Migrácia mladších vekových skupín zároveň oslabuje reprodukčný potenciál obyvateľstva a prispieva k ďalšiemu prehlbovaniu prirodzeného úbytku.

Odliv obyvateľstva má zásadný dopad na demografickú štruktúru okresu a jeho budúci rozvoj. Tento trend má viacnásobné negatívne dopady – oslabuje generačnú obnovu, znižuje budúcu ponuku pracovnej sily a zvyšuje tlak na verejné služby orientované na starších obyvateľov. Zároveň vytvára riziko utlmovania vzdelávacej infraštruktúry, najmä v menších obciach okresu, čo ďalej znižuje atraktivitu územia pre mladé rodiny.

Zároveň starnutie populácie zvyšuje dopyt po sociálnych a zdravotných službách, ktoré sú v súčasnosti v niektorých častiach okresu nedostatočne dostupné. Tento trend bude v budúcnosti ešte výraznejší a bude si vyžadovať systematické riešenia.

Napriek týmto problémom má okres potenciál stabilizovať svoju populáciu prostredníctvom zlepšenia ekonomických podmienok, dostupnosti bývania a kvality života. Kľúčovým faktorom bude schopnosť vytvoriť podmienky pre udržanie mladých ľudí a prilákanie nových obyvateľov.

Vzájomné pôsobenie analyzovaných demografických ukazovateľov vytvára **negatívnu demograficko-ekonomickú spätnú väzbu**. Nepriaznivý vývoj trhu práce podporuje migráciu mladého obyvateľstva, čo urýchľuje proces starnutia a zvyšuje ekonomické zaťaženie zostávajúcej populácie. Tento proces následne znižuje rozvojovú kapacitu okresu a jeho schopnosť generovať nové ekonomické aktivity. Bez cielenej a koordinovanej intervencie zameranej na stabilizáciu obyvateľstva, podporu mladých rodín, zvýšenie atraktivity okresu pre ekonomicky aktívnych obyvateľov a zosúladenie sociálnej infraštruktúry s demografickými trendmi hrozí ďalšie prehlbovanie demografických nerovnováh a postupná erózia rozvojového potenciálu okresu Krupina.

Celkovo možno konštatovať, že demografický vývoj okresu Krupina predstavuje významnú

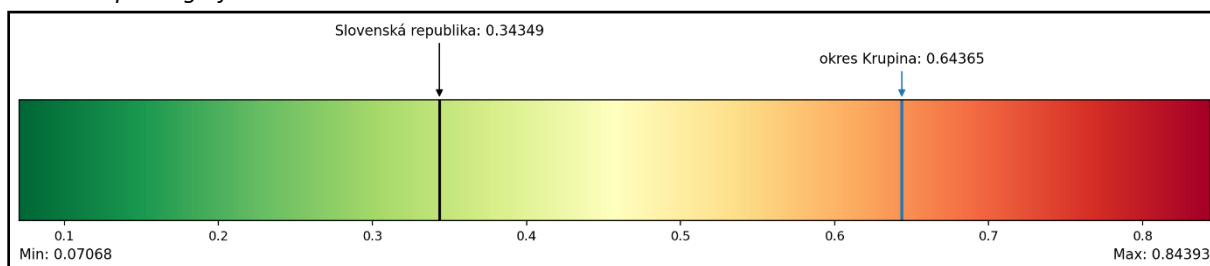
výzvu, ktorá má dlhodobý charakter a ovplyvňuje všetky oblasti jeho rozvoja.

1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Krupina sa v rámci čiastkového ukazovateľa za oblasť „prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám“ nachádza na **5. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,64365**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu Krupina - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

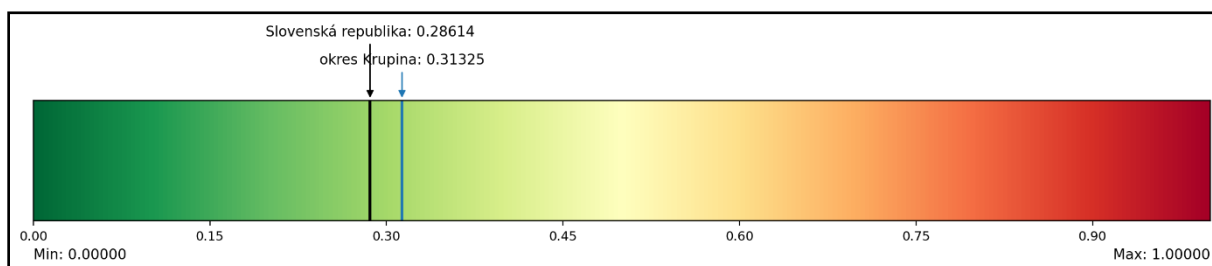
- (i) podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;
- (ii) podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd;
- (iii) podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps a
- (iv) podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ sa prioritný okres nachádza na **36. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,31325**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ - grafické zobrazenie

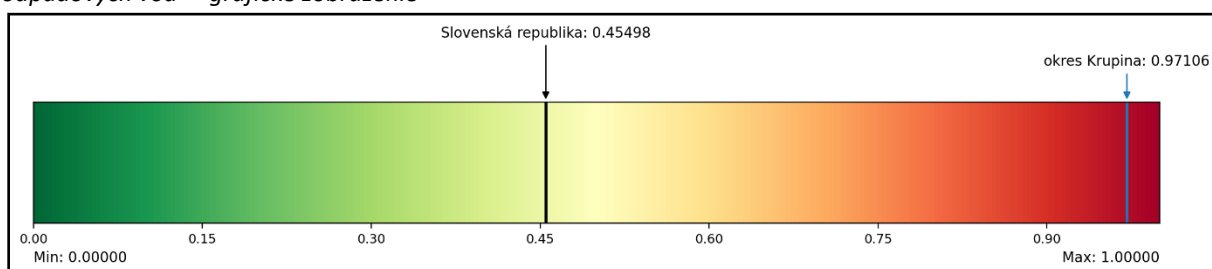

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácia

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ sa prioritný okres nachádza na **2. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,97106**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ - grafické zobrazenie

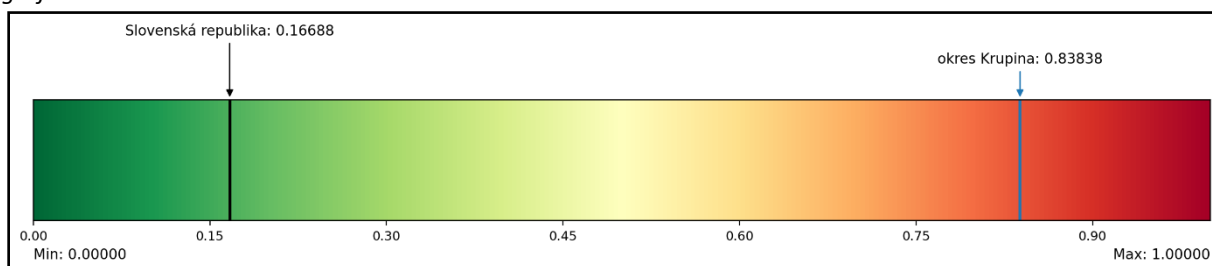

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Dostupnosť internetu (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ sa prioritný okres nachádza na **2. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,83838**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ - grafické zobrazenie

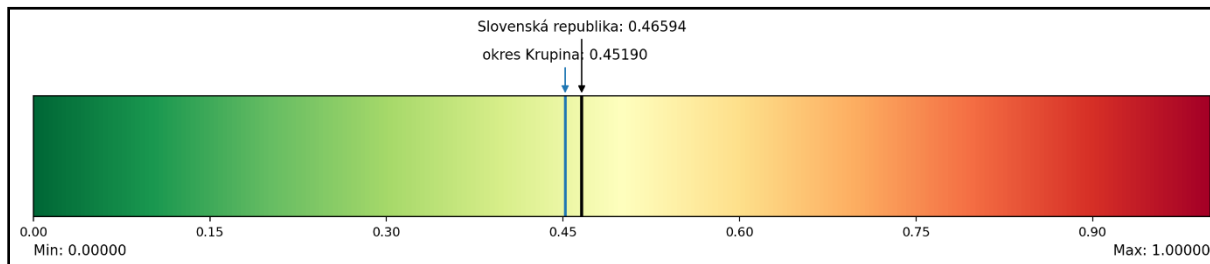

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.4. Vzdelávacia infraštruktúra a služby (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ sa prioritný okres nachádza na **29. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,45190**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

Oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám patrí medzi najvýznamnejšie problémové oblasti okresu Krupina a zároveň predstavuje jeden z kľúčových limitujúcich faktorov jeho ďalšieho rozvoja. Dostupnosť a kvalita infraštruktúry a služieb majú priamy vplyv na kvalitu života obyvateľov, atraktivitu územia pre ekonomické aktivity, investície a schopnosť okresu stabilizovať svoje obyvateľstvo.

Dostupnosť verejnej infraštruktúry a základných služieb je výrazne ovplyvnená územnou a sídelnou štruktúrou okresu, ako aj jeho geografickými podmienkami. Okres Krupina má výrazne vidiecky charakter s vysokým podielom malých obcí s nízkym počtom obyvateľov a rozptýleným osídlením. Táto štruktúra zvyšuje organizačnú aj finančnú náročnosť budovania infraštruktúry a zabezpečovania verejných služieb, čo sa premietá do ich nerovnomernej dostupnosti v území.

V oblasti **základnej technickej infraštruktúry** sa najvýraznejšie nedostatky prejavujú vo vodohospodárskej infraštruktúre. V okrese vyplýva potreba dobudovania kanalizácie a čističiek odpadových vôd, pričom nedostatočné pokrytie verejným vodovodom pretrváva najmä v menších a periférnych obciach. Tento stav má negatívne environmentálne dopady, zároveň však významne obmedzuje rozvoj bývania a lokalizáciu nových podnikateľských aktivít. V dôsledku toho sa znižuje atraktivita územia pre mladé rodiny a ekonomicky aktívne obyvateľstvo, čím sa nepriamo prehlbujú nepriaznivé demografické trendy.

Významné problémy sú identifikované aj v oblasti dopravnej infraštruktúry. Obce poukazujú najmä na zlý technický stav miestnych komunikácií, nedostatok chodníkov a parkovísk, ako aj na slabú dopravnú dostupnosť niektorých častí okresu.

Kopcovitý charakter Krupinskej planiny a rozptýlená sídelná štruktúra zvyšujú časovú aj finančnú náročnosť presunov medzi obcami a centrami služieb. Tieto faktory obmedzujú

mobilitu obyvateľov, komplikujú dochádzku za prácou, vzdelávaním a zdravotnou starostlivosťou a znižujú celkovú kvalitu života v území.

Relatívne pozitívnym prvkom infraštruktúrnej vybavenosti okresu je dostupnosť vysokorýchlostného internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps. Digitálna infraštruktúra predstavuje významný rozvojový potenciál okresu, ktorý môže prispieť k diverzifikácii hospodárskych činností, podpore práce na diaľku, rozvoju malého a stredného podnikania a zlepšeniu dostupnosti verejných a komerčných služieb. Tento faktor má zároveň potenciál zmierňovať negatívne dôsledky periférnej polohy okresu a prispieť k udržaniu ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

V oblasti **vzdelávacej infraštruktúry**, najmä predprimárneho vzdelávania, sa okres Krupina nachádza približne v stredných priečkach celoslovenského poradia. Táto skutočnosť poukazuje na existenciu kapacitných a organizačných rezerv, predovšetkým v menších obciach. Obmedzená dostupnosť materských škôl negatívne ovplyvňuje zosúladovanie pracovného a rodinného života a môže znižovať ekonomickú aktivitu rodičov, najmä žien, čo má sekundárne dopady na trh práce a príjmovú situáciu domácností.

Základné služby, vrátane zdravotnej starostlivosti, sociálnych služieb, vzdelávania a občianskej vybavenosti, sú koncentrované najmä v meste Krupina a čiastočne v meste Dudince, ktoré plnia funkciu miestnych obslužných centier. Tento model je z pohľadu efektívnosti prirodzený, avšak v podmienkach rozptýleného osídlenia vytvára výraznú závislosť obyvateľstva menších obcí od dochádzky. Dostupnosť služieb sa tak stáva úzko previazanou s dopravnou infraštruktúrou a mobilitou obyvateľov, čo predstavuje významný limit najmä pre staršie vekové skupiny a sociálne zraniteľné skupiny.

Významnou výzvou je aj dostupnosť zdravotných a sociálnych služieb, najmä v kontexte starnutia populácie. Rastúci podiel seniorov zvyšuje dopyt po opatrovateľských službách, zariadeniach pre seniorov a komunitných formách starostlivosti. Ich zabezpečenie je však v prostredí rozptýleného osídlenia a obmedzených kapacít obcí organizačne aj finančne náročné, čo môže viesť k zhoršovaniu kvality života obyvateľov a k ich zvýšenej závislosti od neformálnej starostlivosti.

Z komplexného pohľadu je zrejmé, že nedostatočná technická a sociálna infraštruktúra a nerovnomerná dostupnosť základných služieb v okrese Krupina majú systémový charakter. Rozptýlená sídelná štruktúra zvyšuje náklady na poskytovanie služieb, čo vedie k ich koncentrácii do väčších sídiel. Táto koncentrácia následne znižuje reálnu dostupnosť služieb, čo negatívne vplýva na kvalitu života a rozhodovanie obyvateľov o zotrvaní v území. Odliv obyvateľstva následne ďalej oslabuje dopyt po službách a znižuje ekonomickú udržateľnosť infraštruktúrnych investícií, čím sa vytvára negatívna spätná väzba. Riešenie identifikovaných nedostatkov si preto vyžaduje koordinovaný a integrovaný prístup. Cílené investície do rozvoja vodohospodárskej a dopravnej infraštruktúry, posilňovania lokálnych centier, rozširovania kapacít predprimárneho vzdelávania a zlepšovania dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb v periférnych častiach okresu sú nevyhnutným predpokladom pre zvýšenie kvality života obyvateľov a plnohodnotné využitie rozvojového potenciálu okresu Krupina.

1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb

A. Zhrnutie dát

Na základe analýzy čiastkových ukazovateľov možno konštatovať, že hodnoty prioritného okresu sa nachádzajú pod priemerom SR v sociálno-ekonomickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám, naopak v oblasti demografického stavu sa blížia k priemeru SR.

Porovnanie čiastkových ukazovateľov okresu Krupina s priemerom SR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B. Zoradenie najkritickejších oblastí

Podpriemerné hodnoty:

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd a
 - v oblasti podielu adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps.

Priemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v eurách.

Najlepšie hodnoty:

- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú však stále pod priemerom SR z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti hrubej miery celkového prírastku obyvateľstva.

C. Zhrnutie kľúčových problémových oblastí a potrieb

Komplexná analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu Krupina poukazuje na existenciu viacerých vzájomne prepojených štrukturálnych problémov, ktoré dlhodobo limitujú rozvojový potenciál územia. Identifikované problémy majú kumulatívny charakter a prejavujú sa vo viacerých oblastiach regionálneho rozvoja súčasne, čím sa posilňuje ich negatívny dopad na kvalitu života obyvateľov a udržateľnosť sociálno-ekonomického vývoja okresu, prehlbuje sa stagnácia a obmedzuje sa schopnosť regiónu generovať nové rozvojové impulzy.

Medzi hlavné problémy patria:

- nedostatok pracovných príležitostí a nízka diverzifikácia ekonomiky,
- odliv mladého a ekonomicky aktívneho obyvateľstva,
- starnutie populácie a nepriaznivý demografický vývoj,
- nedostatočná technická infraštruktúra,
- obmedzená dostupnosť služieb v menších obciach,
- slabšia dopravná dostupnosť a rozdrobená sídelná štruktúra.

Z uvedeného vyplývajú kľúčové rozvojové potreby:

- podpora tvorby pracovných miest a podnikania,
- diverzifikácia hospodárstva,
- zlepšenie infraštruktúry a dostupnosti služieb,
- stabilizácia obyvateľstva a podpora bývania,
- rozvoj sociálnych a zdravotných služieb.

Sociálno-ekonomické slabiny majú priamu kauzálnu väzbu na **nepriaznivý demografický vývoj okresu**. Dlhodobý úbytok obyvateľstva, negatívna migračná bilancia a zrýchľujúci sa proces starnutia populácie významne oslabujú demografický potenciál územia. Odchod mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov znižuje reprodukčnú schopnosť obyvateľstva, zvyšuje index ekonomického zaťaženia a následne vytvára dodatočný tlak na verejné financie a systémy sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Tento proces zároveň obmedzuje dostupnosť pracovnej sily a znižuje atraktivitu okresu pre nové investície, čím sa prehlbuje negatívna demograficko-ekonomická spätná väzba.

V oblasti **prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám** dosahuje okres Krupina v agregovanom porovnaní priaznivejšie výsledky, ktoré však maskujú výraznú vnútornú nevyváženosť. Pretrvávajú deficity v základnej technickej infraštruktúre, najmä v zásobovaní pitnou vodou v periférnych obciach, ako aj v dostupnosti predprimárneho vzdelávania. Tieto

nedostatky znižujú kvalitu života obyvateľov a nepriamo oslabujú schopnosť okresu stabilizovať mladé rodiny a ekonomicky aktívne obyvateľstvo.

V oblasti infraštruktúry a služieb predstavuje zásadný limit rozptýlená sídelná štruktúra okresu. Veľký počet malých obcí s nízkym počtom obyvateľov vytvára prostredie, v ktorom je zabezpečenie dostupnosti služieb organizačne aj finančne náročné. Výsledkom je ich koncentrácia do väčších sídiel, čo zvyšuje závislosť obyvateľstva od dochádzky a znižuje reálnu dostupnosť služieb, najmä pre zraniteľné skupiny.

Z hľadiska vzájomných súvislostí je zrejmé, že identifikované problémy netvoria izolované javy, ale navzájom sa podmieňujú a zosilňujú. Odliv obyvateľstva následne znižuje dopyt po službách, čo zhoršuje ich dostupnosť a udržateľnosť, najmä v menších obciach. Znížená dostupnosť služieb ďalej znižuje atraktivitu územia pre život, čím sa migračné tlaky ešte prehľbujú.

Z uvedeného vyplývajú kľúčové rozvojové potreby okresu, ktoré sú zamerané najmä na posilnenie ekonomickej základne územia, zlepšenie fungovania trhu práce a zvýšenie zamestnateľnosti obyvateľstva. Rovnako dôležitá je potreba stabilizácie obyvateľstva, najmä mladších vekových skupín, a vytvárania podmienok pre ich zotrvanie v území.

V oblasti infraštruktúry je nevyhnutné zlepšiť dostupnosť základných služieb a posilniť úlohu lokálnych centier, ktoré zabezpečujú obsluhu širšieho územia. Súčasne je potrebné riešiť dopravnú dostupnosť a mobilitu obyvateľstva, ktoré predstavujú kľúčový predpoklad pre fungovanie trhu práce aj dostupnosť služieb.

Vzájomné pôsobenie identifikovaných problémových oblastí poukazuje na potrebu **integrovaného a koordinovaného prístupu k rozvoju okresu Krupina**, ktorý nebude riešiť jednotlivé výzvy izolovane, ale bude systematicky prepájať opatrenia v oblasti zamestnanosti, podnikania, sociálnej oblasti, demografickej stabilizácie a rozvoja verejnej infraštruktúry. Bez cielej intervencie hrozí ďalšie prehľbovanie regionálnych disparít a strata dlhodobého rozvojového potenciálu územia.

2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja

Impulzom na vypracovanie plánu rozvoja prioritného okresu Krupina je potreba systematicky riešiť dlhodobé štrukturálne problémy, ktoré obmedzujú jeho hospodársky a sociálny rozvoj. Ide o **kombináciu nepriaznivých sociálno-ekonomických a demografických trendov**, ktoré sa v okrese navzájom podmieňujú a zosilňujú. Obmedzená diverzifikácia miestnej ekonomiky, nedostatočná ponuka pracovných miest a pretrvávajúca nezamestnanosť časti obyvateľstva vytvárajú tlak na odchod ekonomicky aktívnych osôb, najmä mladých ľudí. Tento proces má za následok dlhodobý úbytok obyvateľstva, zrýchľovanie starnutia populácie a rast ekonomického zaťaženia zostávajúcich obyvateľov, čím sa oslabuje rozvojový potenciál okresu. Zároveň však okres disponuje **významným rozvojovým potenciálom**, najmä v oblasti cestovného ruchu, kúpeľníctva, poľnohospodárstva a regionálnych produktov, ktorý je možné využiť. Absentuje systematické prepojenie infraštruktúrnych investícií s opatreniami

zameranými na tvorbu pracovných miest, podporu podnikania a stabilizáciu obyvateľstva, čo znižuje efektivitu doterajších rozvojových zásahov.

Nižšie navrhnutý rámec aktivít plánu rozvoja prioritného okresu Krupina je postavený na princípe kauzálnych väzieb medzi identifikovanými problémami územia, navrhovanými intervenciami a očakávanými výsledkami. Každá z hlavných aktivít priamo reaguje na konkrétne štrukturálne nedostatky a jej realizácia prispieva k zlepšeniu merateľných ukazovateľov sociálno-ekonomického a demografického vývoja tak, aby na seba nadväzovali, neboli realizované izolovane a spoločne smerovali k spoločnému cieľu – zvýšeniu kvality života obyvateľov okresu Krupina a posilneniu dlhodobej udržateľnosti jeho rozvoja.

Bez koordinovaného a cieleného zásahu existuje riziko postupného zhoršovania sociálno-ekonomickej situácie a prehlbovania regionálnych rozdielov. Plán rozvoja prioritného okresu Krupina preto predstavuje nástroj aktívneho usmerňovania vývojovej trajektórie územia, zameraný na posilnenie ekonomickej základne, zlepšenie fungovania trhu práce, stabilizáciu obyvateľstva a zvýšenie dostupnosti infraštruktúry a služieb.

3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

Plán rozvoja je v súlade s prioritami Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022 – 2030, Integrovanou územnou stratégiou a ďalšími relevantnými národnými a regionálnymi stratégiami. Zabezpečuje súlad s aktivitami financovanými z Programu Slovensko 2021 – 2027 a akéhokoľvek nadväzujúceho mechanizmu financovania projektov z prostriedkov Európskej únie a jej príslušných fondov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber hlavných aktivít a ich opatrení a úloh je určený pre prioritné okresy tak, aby finančná podpora smerovala na projekty s merateľným prínosom a jasnou väzbou na URR, resp. na čiastkové a špecifické ukazovatele, ktoré ho vytvárajú, a to za účelom jeho znižovania a dorovnávaného rozdielov medzi jednotlivými okresmi SR.

Zámerom výberu a usporiadania aktivít je vytvoriť rámec pre rýchlu a jednoduchú identifikáciu pre zaradenie žiadostí a zároveň prostredníctvom odporúčanej prioritizácie aktivít zacieliť a motivovať potenciálnych žiadateľov na podávanie žiadostí a projektov, ktoré adresujú najakútnejšie problémové ukazovatele prioritného okresu.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby mali merateľný dopad na špecifické ukazovatele a zároveň vytvárali synergie pre celkový rozvoj územia. Hodnotenie predkladaných žiadostí a projektov bude zamerané predovšetkým na ich jasné a zrozumiteľné zaradenie a nadväzanie na špecifickú aktivitu a jej merateľné ukazovatele tak, aby projekty prispievali k zlepšovaniu čiastkových a špecifických ukazovateľov.

3.3. Aktivity plánu rozvoja

Rámec aktivít je postavený na nasledovných štyroch hlavných aktivitách:

- (i) **Práca a príjmy v regióne** (*sociálno-ekonomické ukazovatele*)
- (ii) **Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia** (*zamestnanosť a príjmy cez projekty cestovného ruchu a aktívnej rekreácie*)
- (iii) **Infraštruktúra, služby a bezpečné obce** (*prístup k infraštruktúre a službám*)
- (iv) **Sociálne služby, zdravie a demografia** (*demografický stav a kvalita života*)

Jednotlivé opatrenia a úlohy sú bližšie špecifikované v *Prílohe č.1*.

Navrhnutá štruktúra aktivít reflektuje priority definované samotným územím okresu Krupina v spolupráci s regionálnymi partnermi, čím sa zabezpečuje ich vecná relevancia a územná ukotvenosť. Zároveň reflektuje existujúci, no nedostatočne využitý potenciál územia, predovšetkým v oblasti cestovného ruchu a lokálnych prírodných zdrojov.

Základným princípom výberu aktivít je ich priama väzba na identifikované **problémové oblasti**, ako aj ich schopnosť vytvárať **multiplikačné účinky** naprieč viacerými oblasťami regionálneho rozvoja. Priorizácia jednotlivých aktivít zohľadňuje naliehavosť riešenia konkrétnych problémov, ich očakávaný dopad na hodnoty špecifických ukazovateľov a pripravenosť územia tieto aktivity implementovať. Aktivity sú navrhnuté tak, aby sa vzájomne dopĺňali a vytvárali synergický efekt.

Jednotlivé aktivity boli určené **s rovnakou relevanciou a váhou**, bez stanovenia poradia ich prednosti, keďže každá z nich v rovnakej miere prispieva k napĺňaniu cieľov Plánu rozvoja prioritného okresu.

3. Infraštruktúra, služby a bezpečné obce – hlavná priorita

Táto aktivita bola identifikovaná ako najvyššia priorita vzhľadom na zásadné nedostatky v technickej a dopravnej infraštruktúre, ako aj v dostupnosti základných služieb, ktoré predstavujú kľúčovú bariéru rozvoja územia. Bez riešenia týchto problémov nie je možné zabezpečiť zlepšenie kvality života obyvateľov ani vytvoriť podmienky pre rozvoj podnikania a stabilizáciu obyvateľstva.

V rámci tejto aktivity boli ako kľúčové definované nasledovné opatrenia:

- **3.1 Projektová príprava verejných investícií (priorita 1)**

– podpora prípravy projektov ako predpokladu čerpania externých zdrojov.

Zaradenie aktivity zameranej na projektovú prípravu vychádza z identifikovaného nedostatku pripravenosti územia realizovať rozvojové investície. V okrese Krupina, ktorý je charakteristický vysokým podielom menších obcí, často absentujú kapacity na prípravu kvalitnej projektovej dokumentácie a zabezpečenie administratívnych procesov spojených s čerpaním externých zdrojov. Tento deficit má priamy dopad na rozvoj územia, keďže obce nedokážu efektívne využívať dostupné finančné nástroje a realizovať potrebné investície. Podpora projektovej prípravy preto predstavuje základný predpoklad pre implementáciu ďalších aktivít plánu rozvoja. Zvyšuje schopnosť územia identifikovať priority, pripraviť projekty a zabezpečiť ich

financovanie, čím sa odstraňuje jedna z hlavných bariér rozvoja.

- **3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb (priorita 1)**

- investície do kanalizácie, vodovodov, miestnych komunikácií a občianskej vybavenosti.

Aktivita zameraná na realizáciu infraštruktúry a základných služieb reaguje na identifikované nedostatky v technickej vybavenosti územia a dostupnosti služieb, najmä vo vidieckych oblastiach. Kvalita infraštruktúry má zásadný vplyv na kvalitu života obyvateľov, mobilitu pracovnej sily a investičnú atraktivitu regiónu. Nedostatočná infraštruktúra obmedzuje rozvoj podnikania, znižuje dostupnosť služieb a prispieva k odlivu obyvateľstva. Investície do tejto oblasti preto nepredstavujú len technické zlepšenie územia, ale majú priamy ekonomický a sociálny dopad. Zlepšenie infraštruktúry zvyšuje atraktivitu územia pre obyvateľov aj investorov a vytvára predpoklady pre rozvoj ďalších ekonomických aktivít.

- **3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (priorita 1)**

- riešenie lokálnych potrieb v malých obciach s obmedzenými zdrojmi.

Táto aktivita reflektuje špecifickú sídelnú štruktúru okresu, kde významnú časť tvoria malé obce s obmedzenými finančnými a personálnymi kapacitami. Tieto obce často nedokážu realizovať väčšie investičné projekty, napriek tomu, že čelia konkrétnym lokálnym problémom. Malé projekty predstavujú flexibilný nástroj, ktorý umožňuje realizovať rýchle a adresné zásahy s priamym dopadom na kvalitu života obyvateľov. Ide najmä o úpravy verejných priestorov, drobnú infraštruktúru alebo komunitné aktivity. Ich význam spočíva aj v aktivizácii miestnych komunít a posilnení ich participácie na rozvoji územia. Z pohľadu regionálneho rozvoja prispievajú k stabilizácii vidieckych oblastí a zmierňovaniu rozdielov medzi jednotlivými časťami okresu.

2. Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia – hlavná priorita

Druhou hlavnou prioritou je rozvoj cestovného ruchu, ktorý predstavuje jeden z najvýznamnejších rozvojových potenciálov okresu.

Okres disponuje vhodnými podmienkami pre rozvoj:

- kúpeľníctva (Dudince),
- vinohradníctva a regionálnych produktov,
- vidieckeho turizmu a aktívnej rekreácie.

Napriek tomu tento potenciál nie je dostatočne využitý na tvorbu pracovných miest a príjmov v regióne. Cieľom aktivity je vytvoriť udržateľné produkty cestovného ruchu s multiplikačným efektom na miestnu ekonomiku.

V rámci tejto aktivity boli ako kľúčové definované nasledovné opatrenia:

Opatrenia:

- **2.1 Tematické produkty cestovného ruchu (priorita 1)**

- tvorba komplexných turistických produktov.

Zaradenie tejto aktivity vychádza z potreby systematicky rozvíjať potenciál cestovného ruchu, ktorý je v okrese Krupina prítomný, no nie je dostatočne využívaný. Územie disponuje prírodnými a kultúrne-historickými zdrojmi, ktoré však nie sú prepojené do ucelenej ponuky. Absencia tematických produktov vedie k nízkej návštevnosti a krátkej dĺžke pobytu návštevníkov, čo obmedzuje ekonomický prínos cestovného ruchu. Tvorba tematických

produktov umožňuje prepojiť jednotlivé atrakcie, služby a lokálnych aktérov do komplexnej ponuky, ktorá zvyšuje atraktivitu územia. Táto aktivita zároveň podporuje vznik nových podnikateľských príležitostí a prispieva k diverzifikácii ekonomiky okresu.

- **2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch (priorita 1)**

- rozvoj služieb, ubytovania a gastronómie.

Podpora malých a stredných podnikov v oblasti cestovného ruchu nadväzuje na rozvoj tematických produktov a rieši slabú rozvinutosť služieb v území. Bez dostatočnej siete podnikateľských subjektov nie je možné zabezpečiť kvalitnú ponuku pre návštevníkov. V súčasnosti je podnikateľská aktivita v tejto oblasti limitovaná najmä nedostatkom kapitálu, nízkou mierou spolupráce a slabým prepojením na regionálnu ponuku. Podpora MSP umožňuje rozšírenie a skvalitnenie služieb, čím sa zvyšuje konkurencieschopnosť regiónu. Zároveň prispieva k tvorbe pracovných miest a k posilneniu lokálnej ekonomiky, pričom jej efekt sa násobí v kombinácii s rozvojom tematických produktov.

- **2.5 Multifunkčné vodné plochy (priorita 1)**

- multifunkčné využitie vodných prvkov.

Táto aktivita predstavuje špecifický typ intervencie, ktorý prepája ekonomické, environmentálne a bezpečnostné aspekty rozvoja územia. Využíva existujúci potenciál vodných plôch a krajinných prvkov, ktoré môžu plniť viacero funkcií súčasne. Z pohľadu cestovného ruchu vytvára priestor pre rozvoj rekreačných aktivít, najmä športového rybolovu a oddychových foriem turizmu. Zároveň má významný environmentálny a bezpečnostný rozmer, keďže vodné plochy prispievajú k zadržiavaniu vody v krajine a môžu slúžiť ako zdroj vody pre potreby požiarnej ochrany. Táto aktivita tak prepája rozvoj cestovného ruchu s adaptáciou na klimatické zmeny a zvyšovaním bezpečnosti územia, čím prináša komplexný prínos pre región.

Navrhované aktivity plánu rozvoja prioritného okresu Krupina sú koncipované ako vzájomne previazaný systém intervencií, ktorého cieľom je narušiť existujúce negatívne väzby medzi ekonomickými, demografickými a infraštruktúrnymi faktormi a postupne ich transformovať na vzájomne podporujúce sa procesy.

Základným predpokladom funkčnosti celého systému je aktivita projektovej prípravy, ktorá predstavuje vstupnú bránu pre realizáciu ostatných opatrení. V podmienkach okresu Krupina, kde významnú časť územia tvoria malé obce s obmedzenými kapacitami, je schopnosť pripraviť kvalitné projekty kľúčová. Bez tejto aktivity by nebolo možné efektívne realizovať investície do infraštruktúry ani podporiť rozvoj podnikania. Projektová pripravenosť tak vytvára podmienky pre aktiváciu investičného cyklu v území.

Na projektovú prípravu priamo nadväzuje realizácia infraštruktúry a základných služieb, ktorá predstavuje nosný pilier stabilizácie územia. Zlepšenie dostupnosti služieb znižuje závislosť obyvateľstva od dochádzky a zvyšuje kvalitu života, čo má priamy dopad na demografické správanie obyvateľstva. Dostupnejšie služby znižujú motiváciu k odchodu z územia, najmä u mladších vekových skupín a rodín s deťmi, čím sa stabilizuje populačná základňa.

Aktivity zamerané na malé projekty pre obce do 500 obyvateľov dopĺňajú tento pilier tým, že zabezpečujú, aby sa rozvojové intervencie realizovali aj v najmenších sídlach. Tieto projekty

majú síce menší finančný objem, ale vysoký lokálny dopad. Umožňujú riešiť konkrétne potreby obcí, zvyšujú kvalitu verejného priestoru a posilňujú lokálnu identitu. Ich význam spočíva najmä v tom, že prispievajú k udržateľnosti sídelnej štruktúry a znižujú rozdiely medzi jednotlivými časťami okresu.

Na stabilizáciu územia následne nadväzujú aktivity zamerané na rozvoj cestovného ruchu, ktoré predstavujú nástroj ekonomickej diverzifikácie. Tvorba tematických produktov cestovného ruchu umožňuje systematicky prepojiť existujúce prírodné a kultúrne zdroje do ucelenej ponuky, čím sa zvyšuje atraktivita územia pre návštevníkov. Tento proces zároveň podporuje vznik nových ekonomických aktivít, najmä v sektore služieb.

Podpora malých a stredných podnikov v oblasti cestovného ruchu je kľúčovým prvkom, ktorý zabezpečuje, aby sa potenciál územia premietol do reálnej ekonomickej aktivity. Bez dostatočnej ponuky služieb by samotné tematické produkty nemali ekonomický efekt. Rozvoj MSP tak vytvára pracovné príležitosti, zvyšuje lokálny dopyt a prispieva k širšej diverzifikácii ekonomiky.

Špecifická aktivita zameraná na rozvoj vodných prvkov (rybníky) predstavuje príklad intervencie s multiplikačným efektom. Prepája environmentálne, rekreačné a bezpečnostné funkcie, čím zasahuje viacero oblastí rozvoja súčasne. V kontexte okresu Krupina ide o nástroj, ktorý nielen podporuje cestovný ruch, ale zároveň zvyšuje odolnosť územia voči environmentálnym rizikám.

Z hľadiska systémových väzieb je kľúčové, že jednotlivé aktivity nie sú realizované izolovane, ale v logickej postupnosti. Investície do infraštruktúry a služieb zvyšujú kvalitu života a stabilizujú obyvateľstvo. Stabilizované obyvateľstvo vytvára dopyt po službách a podporuje lokálnu ekonomiku. Rozvoj podnikania následne vytvára pracovné príležitosti, ktoré znižujú tlak na odchod obyvateľstva a posilňujú ekonomickú základňu územia.

Výber aktivít je preto nastavený tak, aby nevytváral izolované výstupy, ale aby inicioval dlhodobý proces zmeny fungovania územia. Cieľom nie je len realizácia jednotlivých projektov, ale vytvorenie podmienok pre to, aby sa ekonomické, demografické a infraštruktúrne procesy začali navzájom podporovať a vytvárali základ pre udržateľný rozvoj okresu Krupina.

4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja

Pre sledovanie dosahovania cieľov sú zadefinované kľúčové merateľné ukazovatele, ktoré vychádzajú priamo zo špecifických ukazovateľov definovaných vo vyhláske.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE01	Podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v %	2,92	2,80	2,75	2,50
SE02	Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %	5,81	5,60	5,30	4,90
SE03	Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR	1304	1385	1465	1550
DS01	Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva (na 1000 obyv.) v ‰	-2,58	-2,35	-1,90	-1,60
DS02	Index ekonomického zaťaženia osôb v %	49,06	49,30	49,50	49,80
DS03	Index starnutia v %	113,32	114,20	114,90	115,20
VI01	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v %	89,60	89,60	91,50	93,30
VI02	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v %	39,10	41,50	43,00	47,30
VI03	Podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps v %	53,75	55,50	60,00	64,00
VI04	Podiel detí vo veku 2 - 5 rokov navštevujúcich MŠ v %	65,16	66,00	69,00	72,50

⁴ Podľa zoznamu prioritných okresov zverejneného 1.11.2025.

⁵ Pribežná hodnota, ktorú plánuje okres dosiahnuť v danom roku realizáciou aktivít. Pri monitorovaní budú použité hodnoty ukazovateľa z obdobia n-2.

5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku

5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci hlavných aktivít a ich opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku. Harmonogram realizácie plánu rozvoja je navrhnutý na roky 2026 – 2028.

5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja

Hlavné aktivity plánu rozvoja sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR a alokované na základe rozhodnutia MIRRI SR pre príslušný kalendárny rok, ktoré MIRRI SR zverejní na svojej webovej stránke. Alokačný mechanizmus zohľadňuje potreby jednotlivých prioritných okresov, pričom MIRRI SR je oprávnené rozhodnúť o zmene alokácie alebo jej presune alebo jej časti na iný prioritný okres najmä v prípadoch, ak nedôjde k vyčerpaniu alokovaných prostriedkov alebo pripravenosť predložených žiadostí a projektov nedosiahne požadovanú odbornú úroveň vypracovania.

5.3. Gestori a spôsob monitorovania

Plnenie plánu rozvoja vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR v spolupráci s Okresným úradom Krupina a riadiacim výborom prioritného okresu⁶.

Postup pre monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja prioritného okresu je upravený interným predpisom MIRRI SR.

5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Riadiaci výbor prioritného okresu v súlade s ustanovením § 5 ods. 1 písm. d) zákona o prioritných okresoch monitoruje a hodnotí plnenie výziev a plánu rozvoja prioritného okresu prostredníctvom hodnotiacej správy každoročne do 30. júna za predchádzajúci kalendárny rok.

6. Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam hlavných aktivít, opatrení a úloh plánu rozvoja

⁶ Podľa § 2 písm. e) zákona o prioritných okresoch sa riadiacim výborom prioritného okresu rozumie poradný orgán MIRRI SR zriadený v každom prioritnom okrese.

PRÍLOHA Č. 1 K PLÁNU ROZVOJA PRIORITNÉHO OKRESU

VYMEDZENIE HLAVNÝCH AKTIVÍT A OPATRENÍ

Táto príloha obsahuje všeobecné vecné vymedzenie hlavných aktivít a opatrení a typové zameranie projektov, ktoré môžu byť podporované v rámci regionálneho príspevku. Konkrétne oprávnené osoby žiadateľov, finančné limity, populačné alebo iné limity, oprávnené výdavky, osobitné podmienky, obmedzenia a ďalšie pravidlá podpory určí príslušná vyhlásená a schválená výzva.

Pri zaradení projektu je rozhodujúci jeho hlavný účel a dominantný výsledok, nie samotný názov projektu, stavby, zariadenia alebo výdavku. Uvedené príklady sú orientačné a nevytvárajú uzavretý zoznam projektov.

HLAVNÁ AKTIVITA 1 – PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNĚ

Podpora zamestnanosti, príjmov, miestneho podnikania, inovácií a pracovných zručností s rozvojovým účinkom v prioritnom okrese.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
1.1 Sociálna a inkluzívna ekonomika	Pracovná integrácia znevýhodnených a zraniteľných osôb prostredníctvom sociálnych, komunálnych alebo komunitne orientovaných ekonomických činností s udržateľným pracovným a miestnym prínosom.	Patria sem sociálne a komunálne podniky, sociálne dielne, komunálne a údržbové služby, reuse a opravárenské činnosti, miestna výroba a služby, ak je ich jadrom vytváranie a udržanie pracovných miest pre určené znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny.
1.2 Miestne MSP a tradičná výroba	Rozvoj miestnych mikro-, malých a stredných podnikov, výroby, remesiel, spracovania miestnych surovín, obchodu a služieb s cieľom zvýšiť hospodársky výkon a stabilitu miestnej ekonomiky.	Patria sem projekty vzniku, rozšírenia alebo modernizácie výroby a služieb, najmä potravinárstva, dreva, kovu, textilu, remesiel, stavebných a opravárenských činností, miestnych služieb, poľnohospodárstva, lesníctva, logistiky, odbytu a regionálnych produktov.
1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR	Podpora inovácií, aplikovaného výskumu, technologickej modernizácie, automatizácie a digitalizácie, ako aj riešení zvyšujúcich kybernetickú odolnosť a ochranu osobných údajov.	Patria sem nové alebo podstatne zlepšené technológie, automatizované a dátovo riadené procesy, digitálne systémy a služby, vývoj a aplikovaný výskum, ako aj funkčné opatrenia kybernetickej bezpečnosti, ochrany dát a súladu s GDPR.
1.4 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	Vzdelávanie orientované na zamestnateľnosť a konkrétne potreby trhu práce, najmä praktická a odborná príprava, rekvalifikácie, odborná prax a spolupráca vzdelávacích organizácií so zamestnávateľmi.	Patria sem duálne vzdelávanie, odborná prax, rekvalifikačné a kvalifikačné programy, pracoviská praktického vyučovania, odborné dielne a laboratóriá, kariérne poradenstvo a ďalšie programy smerujúce k získaniu pracovných zručností a uplatneniu.
1.5 Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov	Podpora bezpečného a integritného športového prostredia a prípravy športovcov na profesionálnu aj pošportovú kariéru prostredníctvom vzdelávania, prevencie, poradenstva, mentoringu a vhodných digitálnych nástrojov.	Patria sem programy prevencie manipulácie súťaží, rizikového stávkovania, doping, násilia, diskriminácie, šikany a zneužívania, vzdelávanie športovcov a ich podporného prostredia, bezpečné oznamovacie postupy, vstupná príprava mladých športovcov, kariérne poradenstvo a rekvalifikácia.

HLAVNÁ AKTIVITA 2 – ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA A AKTÍVNA REKREÁCIA

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu, návštevníckych produktov, regionálnej identity, služieb pre návštevníkov a aktívnej rekreácie.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
2.1 Tematické produkty cestovného ruchu	Rozvoj ucelených a dlhodobo využiteľných turistických produktov založených na (A) vode; (B) prírode, horách a turistike vrátane cykloturistiky; (C) histórii a kultúre; alebo (D) vidieku a agroturistike.	Patria sem turistické a cyklistické trasy, vodné a prírodné návštevnícke produkty, vyhliadky, náučné a tematické trasy, sprístupnenie pamiatok a sakrálnych stavieb, expozície, návštevnícke programy, vidiecke a agroturistické zážitky a digitálna interpretácia viazaná na konkrétnu lokalitu alebo trasu.
2.2 Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka	Spoločné riadenie, koordinácia a prezentácia destinácie alebo uceleného územia, budovanie regionálnej identity a značky a prepájanie atrakcií, služieb a miestnych aktérov.	Patria sem projekty destinačného manažmentu, spoločnej regionálnej značky a komunikácie, destinačné weby a aplikácie, spoločné mapy a publikácie, marketingové kampane územia, koordinácia ponuky a podujatí, návštevnícke dáta a partnerstvá viacerých aktérov.
2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch	Rozvoj podnikateľských služieb, ktoré návštevník priamo využíva počas pobytu a ktoré dopĺňajú alebo zvyšujú kvalitu turistickej ponuky územia.	Patria sem najmä ubytovanie, gastronómia, požičovne a servis rekreačného vybavenia, sprievodcovské a zážitkové služby, turistická doprava, predaj regionálnych výrobkov a ďalšie služby s preukázateľnou väzbou na cestovný ruch.
2.4 Aktívny rekreačný šport	Podpora pravidelného amatérskoho športovania, tréningu a aktívnej rekreácie prostredníctvom športovo-rekreačných priestorov, zariadení, vybavenia a programov s dlhodobou využiteľnosťou.	Patria sem workoutové a outdoorové zóny, pumptracky, skateparky, športové okruhy, multifunkčné ihriská, kurty, telocvične a pohybové sály, lezecké a tréningové prvky, športové zázemie a spoločné vybavenie a pravidelné amatérske alebo komunitné športové programy.
2.5 Multifunkčné vodné plochy	Vznik, obnova a funkčné dobudovanie vodných plôch, ktoré plnia retenčnú alebo inú vodohospodársku funkciu a zároveň prinášajú ďalší rekreačný, rybársky, protipožiarne alebo ekologický úžitok.	Patria sem rybníky a retenčné nádrže, obnova vodných plôch, regulačné a technické prvky, protipožiarne odberné miesta, športový rybolov, bezpečné vstupy, lovné miesta, móla, primerané hygienické a návštevnícke zázemie a prvky podporujúce biodiverzitu.

HLAVNÁ AKTIVITA 3 – INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE

Podpora projektovej pripravenosti a realizácie verejných investícií, menších lokálnych zásahov, spolufinancovania a bezpečnostných a záchranných riešení.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
3.1 Projektová príprava verejných investícií	Príprava konkrétnych verejných investícií do štádia umožňujúceho ich povolenie, financovanie a následnú realizáciu.	Patria sem projektové a technické dokumentácie, architektonické a inžinierske návrhy, štúdie uskutočniteľnosti, rozpočty a výkazy výmer, odborné prieskumy a posudky, povoľovacie podklady, inžinierska činnosť a ďalšia príprava priamo viazaná na konkrétnu plánovanú verejnú investíciu.
3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb	Realizácia, obnova a rozvoj verejnej infraštruktúry, verejných budov, technických sietí, verejných priestranstiev a základnej občianskej vybavenosti.	Patria sem projekty výstavby, rekonštrukcie alebo funkčnej obnovy miestnej technickej a dopravnej infraštruktúry, verejných budov a priestorov, vodného hospodárstva, energetických a technických systémov, verejnej konektivity a ďalších investícií slúžiacich obyvateľom alebo verejnosti.
3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (pre CORE okresy) a do 2000 obyvateľov (pre STATUS okresy)	Menšie, samostatne funkčné a rýchlo realizovateľné lokálne projekty s bezprostredným prínosom pre verejný priestor, bezpečnosť, životné prostredie alebo miestne služby.	Patria sem drobné úpravy verejných priestranstiev a prístupov, mobiliár, zastávky, menšie bezpečnostné a záchranné prvky, zeleň a vodozádržné opatrenia, komunitné a návštevnícke prvky, informačné a komunikačné vybavenie a ďalšie lokálne zásahy vytvárajúce nový alebo zlepšený verejný výstup.
3.4 Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov	Podpora vlastného spolufinancovania rozvojových projektov financovaných z iného externého verejného zdroja, ak regionálny príspevok dopĺňa konkrétny hlavný projekt.	Patria sem projekty, pri ktorých je zabezpečené externé financovanie a je určená povinnosť vlastného spolufinancovania alebo iná prípustná spolufinancovaná časť; môže ísť o verejnú infraštruktúru, životné prostredie, sociálne a komunitné služby, energetiku, digitalizáciu a ďalšie oblasti rozvoja územia.
3.5 Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí	Funkčné bezpečnostné, monitorovacie, varovné a záchranné systémy zvyšujúce ochranu obyvateľov, verejného priestoru a schopnosť obce reagovať na mimoriadne udalosti.	Patria sem kamerové a monitorovacie systémy, osobné záznamové systémy oprávnených zásahových zložiek, mobilné monitorovanie a drony v zákonnom režime, systémy včasného varovania a krízovej komunikácie, AED a ďalšie systémy okamžitej záchrany života vrátane potrebného softvéru, inštalácie, školení a servisu.

HLAVNÁ AKTIVITA 4 – SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA

Podpora dostupných a udržateľných sociálnych, komunitných a zdravotných služieb reagujúcich na demografické, zdravotné a sociálne potreby obyvateľov.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
4.1 Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory	Vznik, rozšírenie a skvalitnenie sociálnych služieb a pravidelnej komunitnej podpory pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením, rodiny, osoby v krízovej situácii a ďalšie zraniteľné skupiny.	Patria sem terénne a domáce, ambulantné, denné a pobytové sociálne služby, krízová a nízkoprahová pomoc, podpora samostatného života, komunitné centrá a programy, sociálne poradenstvo a ďalšie odborné činnosti; priestory, vybavenie a mobilita sú súčasťou opatrenia, ak priamo vytvárajú alebo rozširujú konkrétnu službu.
4.2 Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia	Zlepšenie územnej, časovej, fyzickej a sociálnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zdravotne zameranej prevencie pre konkrétne skupiny obyvateľov.	Patria sem vznik alebo rozšírenie ambulantnej starostlivosti, mobilné a výjazdové zdravotné služby, preventívne vyšetrenia a skrining, telemedicína a telekonzultácie, monitoring chronických pacientov, rehabilitačná a ďalšia odborná zdravotná starostlivosť, programy duševného zdravia a pravidelné preventívne programy.